

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Kilström, Bengt Ingmar, *Sandarne kyrka*, Strängnäs 1981
 Läns museet Gävleborg: Bildarkivet
 Läns museet Gävleborg: Topografiska arkivet
 Läns museet Gävleborg: Ärendearkivet
 Länsstyrelsen i Gävleborg: Kulturmiljöenhetens arkiv
 Niss-Jonsson, Maria, *Sandarne kyrka. Antikvarisk kontroll vid anläggande av handikapp ramp*. Läns museet Gävleborg 2000.
 Niss-Jonsson, Maria, *Sandarne kyrka. Antikvarisk kontroll vid hussvampssanering*, 2001.
 Riksantikvarieämbetet: Byggnadsregistret
 Riksantikvarieämbetet: Antikvarisk - Topografiska arkivet
 Wall, Bruno, Söderhamn- Sandarne kyrkliga samfällighet: muntliga uppgifter

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1858	Grundstenen läggs till Sandarne kyrka. Kyrkan uppförs efter ritningar av Adolf Wilhelm Edelsvärd.	Kilström, B. I., 1981
1859	Sandarne kyrka står färdig.	Kilström, B. I., 1981
1867	Kyrkan samt "Gamla kyrkogården" invigs.	Kilström, B. I., 1981
1877	Kyrkan får värmeanordning, två kaminer.	Kilström, B. I., 1981
1892	"Nya kyrkogården" invigs.	Kilström, B. I., 1981
1893	Bårhuset på "Nya kyrkogården" uppförs.	Länsstyrelsen Gävleborg, Topografiska arkivet
1886	Tre glasmålningar ovanför altaret sätts in.	Kilström, B. I., 1981
1898	Glasmålningar sätts in i de mot nordost och sydost vättande partierna i koret.	Kilström, B. I., 1981
1900	Kyrkan förses med två nya kaminer.	Kilström, B. I., 1981
1922	Kyrkan restaureras. En ny sakristian byggs efter ritningar av Georg A. Nilsson. I och med att den nya sakristian uppförs tas nedgången till den gamla sakristian bort. Altaret och skranket flyttas ända fram till korväggen. Bänkinredningen justeras, bland annat tas en bänkrad bort framför altaret. Interiören ommålas i sin helhet. Korgolvet förhöjs och beläggs med smala spontade bräder som fernissas.	Kilström, B. I., 1981

1925	Kyrkan förses med tre ljuskronor i mittgången.	Kilström, B.I., 1981
1931	Församlingen köper in en dopfont av granit.	Kilström, B.I., 1981
1935	"Iordningställande" av område på "Nya kyrkogården". Inre ändring av gravkapellet samt inrättande av likkällare.	ATA
1949	Ombyggnad av orgeln av Olof Hammarberg (?)	ATA
1952	Oljeeldning installeras.	Kilström, B. I., 1981
1953	Ny orgel tillverkad av Olof Hammarberg ersätter den ursprungliga piporgeln från 1859.	Kilström, B. I., 1981
1966	Översyn av golvisoleringen, isolering av ytterväggar med mineralull, omläggning av takplåt samt utvändig ommålning.	ATA
1975	Utvändiga underhållsarbeten. Fasaderna målas om. Ambitionen är att återgå till de ursprungliga kulörerna.	Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv
1980-tal	En dopplats arrangeras vid södra långväggen.	Kilström, B.I. 1981
1981	Bårhuset på "Nya kyrkogården" rivs.	Länsstyrelsen Gävleborg, Topografiska arkivet
1982	Förändring av trädvegetationen på kyrkogården.	Länsstyrelsen Gävleborg, Topografiska arkivet
1970-tal	Ommålning av interiören i ursprunglig färgsättning. I korvalvet tas äldre färgskikt fram. Två bänkar tas bort under läktaren.	Kilström, B.I, 1981/ Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv
1993	En minneslund anläggs vid "Nya kyrkogården".	Skylt på Nya kyrkogården
1994	Tätning mellan plåttak och tornfasad.	Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv
1994- 1995	Ombyggnad under läktaren med ett förrådsutrymme. Samma år tas förråden bort (?). Väggen mellan vapenhus och kyrkorum flyttas åt väster. I kyrkorummet byggs en klädhängare samt ett förvaringsskåp under läktaren. Vapenhuset får ny inredning, bl.a. ett vindfång samt ett toalettutrymme under läktartrappan. Dopplatsen vid södra långväggen tas bort. Bänken /bänkarna placeras åter på ursprunglig plats.	Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv/ Bildarkiv Wall, B., 2004
1996	Reparationsåtgärder i samband med en vattenskada i vapenhuset. Arbetet utförs efter ett förslag av Staffan Sjödin, Sjödin försäljning & Konsult AB. Orgelläktarens bjälklag öppnas och invändig träpanel på norra väggen demonteras. Vattenskadad isolering i vapenhusets golv och väggar avlägsnas.	Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv

	Utvändiga underhållsarbeten efter ett åtgärdsförslag upprättat av Staffan Sjödin. Fasaden skrapas ren från akrylatfärg och målas om med linoljefärg. Fönster renoveras och yttertak målas. Korset ovan entrén ersätts med ny kopia efter originalet. Även de fyra korsen på tornet nytillverkas. Taket målas där äldre färg flagnat. Plastbelagda stuprör byts till galvaniserade med skarpa hörn. Vindsbjälklaget ovan entrén isoleras. Rensningsarbeten genomförs i krypgrunden. I samband med detta upptäcks angrepp av äkta Hussvamp.	
2000	Brand- och inbrottslarm installeras. En handikappramp uppförs efter ritningar upprättade av arkitekt Kalle Johansson.	Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv/ Niss-Jonsson 2000
2001	Sanering av hussvamp efter ett åtgärdsprogram upprättat av Hus Konsult Staffan Sjödin AB. I samband med saneringen byts kyrkans stöd Stolpar ut. Den gamla sakristians golv rivs och den murade nischen demonteras.	Niss-Jonsson 2001
2003	Hussvampssanering av gravkapell på Sandarne gamla kyrkogård. Kistutrymmet rivs och fylls igen.	Länsmuseet Gävleborgs ärendearkiv